

NASA MOČ

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Izhaja vsak petek.

Uredništvo
upravnništvo
Kopitarjeva
ulica šte. 6.

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . „ 2.—
četrtletna . . . „ 1.—
Posam. šte. . . „ 0.10

Št. 4.

V Ljubljani, dne 22. decembra 1909.

Leto V.

Nova doba.

Leto gre h koncu. Brezplodno ni bilo to leto za slovensko krščanskosocialno delavstvo.

Dvakrat je zborovalo, dvakrat je določalo smer svojemu bodočemu delu. Najvažnejši sklep je bil pač, ki ga je storil III. vse-slovenski delavski shod. Sklep namreč, ki mu je naročil predsedstvo shoda, da izdela pravila za »Strokovno zvezo«.

Nemudoma je predsedstvo šlo na delo in dr. Krek je v kratki dobi izdelal pravila J. S. Z.

Mojstrsko so izdelana pravila, vsebujoča vse potrebe, ki jih ima delavstvo do modernih organizacij.

IV. veslovenski delavski shod se je spoznal s pravili, spoznal z odborom in naravno je, da je vzbujenega širom slovenske domovine veliko zanimanja za jugoslovensko Strokovno zvezo.

Novorojeno dete je sicer J. S. Z., ali krepko in močno že ob rojstvu. Saj zdravniški izvid pravi, da jih ni patoloških znakov prirojene življenjske slabosti. Zato nas ne vznemirja, da so zafrfotale okoli novorojenčka raznobojne ptiče, skovikajoč s hripavim glasom srd in smrt!

Iz nujne potrebe je izšla J. S. Z. Do sto tisoč trpinov proletarcev šteje samo Kranjska. Mogoče še več. In koliko jih je, govorečih govorec našo, razkropljenih po svetu, kdo ve?

Razkropljeni po svetu, ustvarjajoči bogastvo, a brez pravic in veljave in moči, ne vedoč drug za drugega, ne sanjajoč, kako silni in močni bi bili, združeni pod enim praporom, skupnih misli in ciljev.

Razkropljene po svetu izrablja mali in veliki kapitalizem, pije jim telesne moči, uničuje moralne sile!

In pravijo modri: Ljudstvo propada telesno in duševno. Pa naštevajo obilo vzrokov tej degeneraciji. Res je mnogo vzrokov tega žalostnega procesa, ali prvi in kapitalni vzrok je to, ker tava še ogromna večina proletarijata neorganizovana.

Organizovano ljudstvo si bo izvojevalo sredstvo, ki jih rabi v obrambo proti degeneraciji.

Silna moč tiči v krepki in dobri izvedeni organizaciji. V stanu je ozdraviti najhujše rane, ki jih dela ljudstvu nebroj sovražnikov.

J. S. Z. ima program jasen, smotri njeni so plemeniti. Ves neorganizovani proletarijat hoče združiti na krščanskosocialnem temelju, temu proletarijatu izvojevati gospodarskih pravic, ter dvigniti mu duševno in strokovno izobrazbo.

Razna so sredstva, s katerimi bo vršila svoj program.

Najvažnejše sredstvo se nam zdi pač zdravstveno varstvo delavstva.

»Zdravje državljanov je države najboljši zaklad.« To so krilate besede umrlega prestolonaslednika, citirane obilokrat in pa vedno bolj resnične.

Težko je sicer ta kapital dobro in srečno upravljati, vendar je nič večje in plemenitejše socialne dolžnosti, kot je skrb za ljudsko zdravje.

Živimo v dobi silnega socialno-zdravstvenega gibanja. Še niso nas dosegli valovi tega gibanja, kakor bi želeli. Molče in strme opazujemo velike boje proti raznovrstnim sovražnikom ljudskega zdravja drugod. Poizkušamo pač se vreči v te prijazno šumeče valove, ali žalibog, skoro ostane pri poizkusih. Manjka denarja, ali pa je začetek napačno zasnovan: kakršnakoli zdravstvena obramba naj sloni na ljudstvu samem, vsak drug temelj je za nič.

Iz ljudstva je izšla protialkoholna obramba in na ljudstvu sloni ta obramba. Zato naj sodijo dvomljivci o uspehih te obrambe kakorkoli hočejo, resnično je, da že zdaj ni brez uspehov. Misel protialkoholna živi v ljudskih masah in pojmi o veljavi in pomenu alkohola se od dne do dne bolj bistrijo.

Naj bi prodrlo v vse oficijelne in neoficijelne kroge prepričanje, da nobena zdravstvena obramba brez voditeljev in boriteljev iz krogov delavstva samega ne bo Bog ve kako uspevala.

J. S. Z. se hoče z vso vnemo posvetiti v prvi vrsti tudi socialno-zdravstveni obrambi. Najrazličnejše so oblike zdravstvene obrambe, mnogoktera so sredstva tej obrambi.

Uporabljati vsa moderna sredstva za zdravstveno obrambo, v varstvo ljudskega zdravja bo J. S. Z. najvažnejša in najplemenitejša stran njenega dela.

Dovolj bo dela, dovolj nezdrave so zdravstvene razmere našega delavstva, zato pozdravljamo v J. S. Z. tudi začetek velikega socialnega zdravstvenega gibanja.

J. S. Z. stopi na čelo obrambi zdravja slovenskega ljudstva!

O požrtvovalnosti tržaških liberalnih dam.

Iz Trsta se nam piše od poučene strani: Tu pri nas imamo že deset takozvani zavod sv. Nikolaja, kojega namen je sprejemati na novo semkaj došla slovenska dekleta, ki se ne vedo kam obrniti ter jim preskrbeti kako primerno službo. Tudi brezposelne služkinje najdejo v zavodu za več ali manj časa potrebno zavetišče. Vsakdo uvidi veliko korist in važnost takega zavoda posebno v tako velikem obmorskem mestu, kakor je naš Trst. To so umevali Slovenci pa vseh pokrajinah in zavod precej radi podpirali. Največ podpore je dobival zavod od naše duhovščine, ali da se je zapasel tudi v ta dobrodelen zavod trhli liberalizem, ki pomeni smrt vsakega dobrega in resnega podjetja. Vodstvo zavoda in večina odbornic je popolnoma v službi tržaškega liberalizma. Duh »Edinosti« in »Slovenskega Naroda« se je v zadnjem času zelo udomačil v zavodu. O tem nas je prepričal zadnji občni zbor, ki se je vršil 12. t. m. Na občnem zboru je prišlo do burnih prizorov, ko so poštena dekleta zahtevala, da se odstraniti iz zavoda oba gori navedena lista in sedanji liberalni odbor. Predsednica Ponikvar je rekla v svoje opravičenje, da je »Edinost« pošten list, ki ni bil nikoli proti veri ali duhovščini. Tudi ni nič slabega, če je moralca Ferrerja pro-

Slava Bogu na višavah!

V sobi si je Francika pripravljala obleko za jutrajšnji božični dan. Nocoj si je dala več opraviti nego za navadne nedelje, kar se samoobsebi razume, in ni se nam čuditi, da se je slednjič, ko je vse uredila, vsela vsa spehana na stol tik postelje, da se malo odpočije.

Jela je premišljevatii toinono in nehote vzbujali so se ji tisočeri spomini iz minjajočega leta. Nič kaj ni bila zadovoljna z letošnjimi božičnimi prazniki. Da, — lanski so bili lepši, in — Bog vé, če bo še kdaj take doživela. — Nesrečno se je čutila in vročo glavo je nagnila na mehko posteljo. Ni si upala dalje premišljevatii žalostne usode, s solznimi očmi je vzdihnila proseče proti nebu, da bi se je usmilil ljubi Bog.

Utolažila se je. Molitev jo je okrepčala, in sklenila je še enkrat ponižno stopiti pred očeta ter mu omehčati srce; tolažila se je, da bo slednjič vendarle privolil, posebno pa nocoj, na sveti večer. Vest ji ni ničesar očitala, da bi bila očeta tudi nehote kdaj razžalila. Vedno mu je bila pokorna, kakor le more biti pokoren otrok roditeljem.

Domači so bili že zbrani pri večerji, ko je stopila Francika v obednico. Molče se je

vsedla za mizo. Vsi so bili nocoj posebno dobre volje, le ona ne.

Vsak je vedel kaj novega povedati, a med vsemi se je posebno odlikovala stara Meta, ki je bila po smrti domače gospodinje njena namestnica in se je sploh malo bolj pobrigala za vse domače razmere. Slednjič je še hišni gospodar razsodil, kdo pojde k polnočnici in kdo ostane doma kot varuh, oziroma pri božnem dedu.

Po večerji so se razšli posli. Meta je šla k sosedu. Le Francika je ostala pri očetu v sobi, da bi mu razodela željo. Čakala je ugodnega trenutka, da bi spregovorila, a nikakor ni mogla. Kar zastajala ji je vsaka beseda, katero je hotela izustiti.

Slednjič jo oče sam reši zadrege ter jo pošlje k dedu povprašat, če morda česa želi. Kakor srna je poletela deklica; kako je rada ustregla očetovej zapovedi!

»No, kaj pa si prišla povedat, Francika?« nagovori ded došlo vnukinjo. »Vidiš, tako je prav, da prideš k meni. Le bliže stopi.«

»Prišla sem vprašat, če morda česa želite,« odgovori dekle.

»Kaj pa ti je, da si danes tako žalostna in zamišljena, kar smiliš se mi, revica. Gotovo si bolna.«

»O ne, oče, saj mi ni nič,« ga zavrne dekle tiho.

»Pa Janez ti je v spominu, kajne?«

»Oh, da, da. Kmalu bo leto, kar ga je oče odslovil. In vendar ni ničesar takega napravil, da bi bil zaslužil to sramoto.« In žalostna jame ihteti.

»Potolaži se, ljuba,« ji prigovarja ded. »Bog bo že obrnil na boljše. Kedaj si pa zadnjič govorila z očetom o tem?«

»Že dva meseca ne, oče. To pa veste, kako me je zavrnil takrat,« odgovori ona ter se vsede na stol.

»Daj, poskusi še enkrat; mislim, da bo slednjič vendarle šlo. Sicer ga bom tudi jaz pregovarjal — saj pride menda kasneje sam gori k meni,« tolaži ded, ki se mu je dekcle smililo, in ni videl čisto nič slabega v tem, da vzame edinak Janeza, ki ni bil sicer premožen, a bil je pameten in priden. Janez je služil celih pet let za hlapca pri našem znancu. V zadnjem času so si ljudje pripovedovali, da se domača hči in on precej rada gledata, kar je bilo tudi res. A kmet, zvedevši to, se razsrđi in pošlje Janeza od hiše, dasi nerad, ker mu je bil vedno veren posel.

To je jako neprijetno zadelo mlado Franciko in ni ga mogla pozabiti. Kar spre-

slavljala. Gospa Ponikvar se je pospela do takega Ferrerjevega poveličevanja, da prekosi v tem pogledu tudi vsako liberalno gospo pri vas na Kranjskem, rekla je namreč: »Jaz nisem niti vredna, da bi takemu možu, kakršen je bil Ferrer, jermena na črevljih odvezala.« Iz tajniškega poročila je bilo razvidno, da se je odbor le redkokrat shajal na posvetovanja, zadnjega pol leta celo nič. Pač pa je prejela gospa tajnica Maša Grom po 20 K mesečne nagrade, »ker se je morala voziti s tramvajem v zavod«. Res lepo gospodinjstvo! Blagajniška knjiga je bila težko čitljiva, zato so jo odbornice nekaj časa sem pa tja pehale. O starem dolgu 2000 K ne ve blagajniško poročilo ničesar povedati, vendar se ta vest trdovratno vzdržuje. Pri volitvah pa malo da ni prišlo do tepeža. Naših poštenih slovenskih deklet je bilo dvakrat toliko kot narodnih dam in njih privrženek. Zborovavke so bile ločene v dva tabora. Vsaka skupina je postavila svojo listo. Ker so pa narodne dame videle, da so v neznatni manjšini in bi pri rednem glasovanju gotovo propadle, so uprizorile po svojih zapeljanih dekletih tak vrišč, da ni bilo možno glasovati, kakor se spodobi pametnim ljudem. Večina na naši strani je bila očitna. Zato vzdržujejo naša katoliška dekleta veljavnost občnega zbora in veljavnost izvolitve svojega na občnem zboru predloženega odbora ter predajo zavoda. Vsa stvar je sedaj pri c. kr. redarstvenem ravnateljstvu v Trstu in čaka končne rešitve. Kako se bo ta za naš Trst velevažna zadeva razvila, vam sporočim pravočasno.

Podrobnosti z občnega zbora.

Zopet se je pokazal nov dokaz ljubezni, ki jo imajo gospe do ubogih službujočih deklet, zato jih poštena dekleta tudi lahko spoštujejo in čislajo. Gotovo so bile najboljše gospe odločene za vodstvo dobrodelnega zavoda sv. Nikolaja, in vendar kako trdo srce imajo nasproti svojim gojenkam. Ko je pri občnem zboru predsednica hvalila hišni red in snago, nismo mogle molčati, in kako naj molčimo, ako ima marsikateri gospejin ljubček »Pinč« ali »Pudel« za oči brisati svoj robec, ki je z najfinjšim parfumom polit, tukaj ima pa od 30 do 40 deklet dve brisalki, ki sta razvrsteni tako, da je ena v rabi, druga v perilu. Po raznih pasjih in mačjih klubih, kakor tudi v zasebnih hišah se skrbi, da ima žival čedno posteljo in da ni tistih malih živalic notri, ki bi ne pustile psu ali mački mirno spati. Me pa, ko smo omenile, da je posteljno perilo nesnažno in da je notri polno živali, ki ne dajo po noči mirno spati, se nam je odgovorilo: »To je malenkost, radi katere ni vredno, da se občni zbor moti.« Torej to je malenkost. Pridite, cenjene gospe, vlezite se v prav umazano posteljo, potem naj pa na Vas pridejo skočice in seničice, to se boste dobro odpočile, zjutraj se umijte in obrišite v isto brisalko, v katero se je že 39 drugih pred Vami obrisalo, poizkusite, Vam priporočam samo enkrat, potem morda ne boste več rekli, da je to malenkost. Predsednica je dalje rekla, saj to se lahko hitro pomaga; posteljo se sežge ali proč vrže, pa je dobro. Da, gospa predsednica, če hočete na svoje stroške postelje sežigati, jih le, na naše jih pa ne boste. Da, gospe so že navajene tako, da po-

vsod razmetavajo, po gledališčih, plesiščih, slaščičarnah, a vse to hočejo pri poslih prihraniti, potem pa še hočejo, naj se jim roka poljublja. Za ves ta nered in nesnago so pa še hotele, naj jih iz prevelike hvaležnosti še enkrat v odbor volimo, a so se opekle, zato jih je pa tudi razjezilo, same niso vedele, kako bi pokazale svojo moč. Zatorej so najprvo, ko smo jih me pozivale, naj odstopijo iz odbora, rekle, da odstopijo. A hitro se jih je lotilo kesanje, kakor nekdanj kralja Faraona, ko je Izraelce spustil iz sužnjosti in jo je takoj udrl za njim, kjer je potem v morju storil svoj žalosten konec. Torej le za toliko so odstopile, da smo me predlagale svoj odbor, nato so že priletele in nas ločile na dve strani; me smo bile na zadnjem desnem koncu, one v ospredju na levem koncu. Ko so pa videle, da imamo me veliko večjo večino, jim je postalo tesno pri srcu, zato so hotele, češ: »Občni zbor ni bil prav sklican, torej ne moremo danes končati, bomo danes osem dni končale«. Na našo zahtevo se je moral končati, a kako, na našem desnem koncu so ugasnile luč, da se nas ni preveč videlo, in trdile so v enomer, da je večina njihova, smo zahtevale, naj le po listkih voli, kar se nam ni dovolilo, predlagale smo, naj se glasovi štejejo, kar bi se lahko hitro zgodilo, ker smo bile na dva konca razdeljene, a tudi tega nam niso dovolile; one so že vedele zakaj. Gotovo so njihove oči drugače videle, kakor je njihov jezik govoril. Tudi se nas ni pozivalo, naj glasujemo za svoj odbor, samo vprašale so, katere ste za stari, vzdignite roke, da bi pa vprašale, katere ste zoper stari odbor, ali katere ste za novi odbor, ta beseda jim ni hotela iz ust. Ko so pa Ferrerovke glasovale za svoj odbor, smo si pa prav lahko predstavile barcelonske sodruginje, ki so s svojim vpitjem onemogočile vsak drug govor. Stale so na odru po stoh in klopeh, z vzdignjenimi rokami vpile in nas ven podile. Ena gospodična učiteljica si je po svoji izobrazbi vzela toliko prostost, da nam je osle kazala, in eno izmed naših udarila, menda so od nas hotele izzvati pretep, da bi se reklo, kakšne smo Marijine hčere, a jim nismo šli na lim. Me če smo služkinje, vendar imamo več izobrazbe, kakor dotična učiteljica, in tudi več, kakor zavodova predsednica, znana častilka Ferrerjeva, katera je svoje darilo, ki ga je dobila ob 25letnici, nesla k ocenjevalcu, da je izvedela, koliko je vredno, ker od nas nobena ne stori, ako kaj dobi od svoje gospe.

Krvoses kapitalizem.

Vevče. Dolgo časa smo molčali, a zdaj naj bo konec temu, ker mislili smo, da se bo stvar dala mirnim potom poravnati. A ker pa temu ni tako, povemo vsemu svetu odkrito, da se pri nas ne godi tako, kakor se splošno misli. Naj navedem nekaj dokazov. Zakon o nedeljskem počitku govori, da mora polnih 24 ur počivati delo pri strojih ob nedeljah. Toda tega pri nas ne poznajo, ko papirni stroji delajo vsako nedeljo do 8. ali 9. ure, večkrat še delj. Potem se morajo še stroje osnažiti in pripraviti za prihodnji dan, tako da grede delavci dostikrat popoldne domov. Zakon tudi določa, da se mora

dati delavcu toliko prostega časa, da se udeleži dopoldanske službe božje ob nedeljah, a pri nas se delo nalašč tako razdeli, da se do šestih ne more zgotoviti. Potem pa pravi neki gospod, da se mora to izdelati. Poizkusili smo že vse, da bi to preprečili, a ni je oblasti, ki bi si drznila to kršenje zakonov preprečiti. A to našim gospodom še ne zadostuje. Ni jim zadosti, da se je do zdaj delo vedno pričenovalo ob ponedeljskih ob štirih zjutraj, mesto ob šestih. Zdaj zahtevajo, da bi se delo pričelo že ob nedeljah ob 6. uri zvečer. Delavstvo je zato zelo razburjeno. Če ne bo šlo drugače, bomo morali stopiti zopet v stavko, ker slabše se nam vendar ne more goditi, kot se nam sedaj. Včasih se je delalo 2000 do 3000 kg papirja na 12 ur, sedaj se ga izdela do 11.000 v dvanajstih urah. Ako pomislimo, da je treba prebiti ljudem tu v grozni vročini, ki pretega dostikrat 36 stopinj, potem mislim, da smo upravičeni, da se nam pusti vsaj nedelja cela v počitek. Izjavljamo pa odločno, da si nedelje ne pustimo vzeti in naj si tisti kunštni gospod ta načrt le iz glave izbije, sicer pa že ve, kaj ga čaka. Delavci, na vas pa apeliram, da se tesno uklenete svoje organizacije ter se pripravite na boj, ki nam preti v kratkem.

Nečuvvena lumparija v veški popirnici, kateri smo prišli šele v zadnjem času na sled, ki se pa godi že delj časa. Ako smo plačani na dan, se nam trgajo doklade, ako pa delamo na akord, se nam pa po dva odstotka odtegne. Tako na vsakih dvanajst dni ogoljufa tovarna delavstvo za okroglo 24.000 do 28.000 kg papirja, od katerega ne plačajo delavcem niti vinarja zaslužka, katerega tako krvavo zasluži. Pa naj bi to že bilo, ko bi bili naši gospodje v resnici tako varčni. Ko pa vidimo, kako ljubljanski Nemci »hajlajo« v tovarniški restavraciji in se potem na tovarniške stroške vozijo domov. Gorenjo lumparijo nam izpričuje neki uradnik, ki je rekel, da je že veliko sveta videl, a takega počenjanja, kot tu, še ni videl. Povedal je nadalje, da se vse veselice v restavraciji plačujejo z delavskimi žulji. Vsi izleti ljubljanskih Nemcev se kolikor toliko plačajo iz tovarniške blagajne, kakor tudi razne luksuz-vožnje. Ko ta vsota naraste do gotove višine, se lepo napiše na delavske liste toliko rdečih ur, kolikor jih je treba v pokritje tega primanjkljaja. Ta lista se pošlje na glavno vodstvo na Dunaj, ki te rdeče ure seveda potrdi, ker misli, da res delavci toliko zaslužijo in vsled tega tudi neče slišati nič o izboljšanju plač, ker so tam zaslužki delavcev v veliko večjih zneskih zaračunjeni, kot so pa v resnici prejeli. Delavcem se v pisarni diktira, kako visok sme biti njih zaslužek. In to se vse godi pod vodstvom gospoda ravnatelja Tittelna, o katerem smo toliko dobrega čuli iz Gratweina. Toliko za danes. Ako ne bo pomagalo, bomo pa prihodnjič zapisali močnejše zdravilo.

Vun z našimi pravicami!

Mojstrana. Malokdaj dobite kak dopis iz našega kraja, zato je treba, da se zopet enkrat oglasimo v Vašem cenjenem listu. Bližajo se nam občinske volitve, potreba bo-

menila se je od onega časa. Nič več ni bila vesela in najraje je bila sama, da se je lahko prav srčno zjokala in Boga prosila, da omeči očetu trdo srce.

Zdajpazdaj se je toliko ohrabrila, da je stopila predenj ter ga prav ponižno poprosila, da jej izpolni željo. A on jo je vsakokrat zavrnil. Čez dolga dva meseca je nocoj zopet sklenila poprositi očeta, kakor smo slišali.

Povrnivša se od deda, čutila se je okrepano in dosti jako, da se premaga.

Z nevoljo jo je poslušal oče, in v prvi jezi jo je kar pahnil od sebe, češ, da ni vredna, da je njegova hči in vnukinja tolikih na daleč okrog čislanih pradedov.

Oba sta umolknila. Oče si je prižgal pipo ter mogočno meril sobo s težkimi koraki, Francka pa si je zakrila s predpasnikom obraz in tiho ihtela.

Dajte se vendar preprosi, ljubi oče, prosim vas!« je hči čez kaj časa nadaljevala in mило pogledal v očetov še vedno razburjen obraz.

»Molči mi o tem, če ne . . .«, jo strogo zavrne oče ter ostro in zapovedovalno pogleda. »Kar enkrat rečem — velja in — ko-

nec besedi! Sploh pa sem ti že večkrat rekel, da si ga izbij iz glave. Moja očetovska dolžnost in skrb mi ne pripuščata, da bi jemala takega berača-pritepenca.«

Hči se ni mogla vzdrževati, da bi ne zavrnila očeta radi razžaljivih priimkov na Janeza, in vsa objokana jame očeta prositi in obenem prepričevati, da Janez gotovo ne zasluži tega psovanja in preziranja, da ni nikakov pritepenec, ampak da je pošten človek, dá, da mu ga v tem oziru ni para v vsej fari.

»Bodi, kar že hoče, tega mi nikdar ne vzameš in — konec besedij,« ji reče oče kratko in osorno ter odide trdo stopaje iz sobe.

Dobro je čutil mož, da je razžalil s svojimi nepremišljenimi besedami mehki hčerin čut, — da je govoril proti svojemu prepričanju, a preklicati vendar ni hotel ničesar; bil je preveč ponosen na svoje ime in ugled, katerega je vžival pri sovaščanih. Ni si mogel domišljevati, da bi mogla biti hči bogatega kmeta srečna z ubogim hlapcem, da, zdelo se mu je kar nenaravno, da bi ga vzela. Tako in enako premišljujoč je hodil po hiši tje in sem in se slednjič napotil v spalnico k očetu.

»Da bo tudi kak možki doma,« reče med drugim kmet, pa ostane tudi stari Polař. »Saj se vama z Meto ni menda bati dosti, kar Bog obvari, da bi se pripetila kaka nesreča.«

»Že prav, že prav,« reče zadovoljno ded, »pa ga pošlji kar gor k meni, da mi ne bo dolg čas, saj spati tako ne morem.«

Kmet mu prikima in hoče oditi. »Čakaj, Jože, še nekaj,« hiti ded, »zakaj pa tako surovo ravnaš s Franciko? Uboga deklica se mi kar smili. Čemu bi ji ne ustregel ter je ne dal Janezu, saj je pošten pa priden fant?«

»Takah budalosti ne morem poslušati,« reče kmet, prijemši za kljuko, »tega nikdar ne pripustim, da bi prišel ta hlapec kdaj pod mojo streho, ne, ne!«

»Počakaj malo, poslušaj me!« začne ded zopet.

»Kar nič! Jaz sem ji že drugega izbral, ki mi bo prinesel kaj prida k hiši, ne pa tega, ki ga ni drugega nego zgolj beračija,« reče jezno sin.

»Za božjo voljo, poslušaj me vsaj! Ti mu očitaš beraštvo, ne gledaš pa na njegovo notranjost, na plemenitost duše, katero je že nekaterikrat očitno pokazal; ni ti mari nje-

de oddati glasove, ali pa volitve se vzdržati. Ako se volitev vzdržimo, je naša nemarnost. Že sedaj smo delavci v ti občini glavni faktor, ker plačamo dosti davka, kaj bomo pa šele potem, ko bo nov občinski volivni red sankcioniran. Dosedaj se ni brigal za nas nihče; zdaj, ko so volitve pred durmi, se pa nam smehljajo vsi, tako tovarniška, kakor kmečka stranka. Odločujemo pa delavci, kdo bo imel župana, ker oni dve stranki dobita vsaka en razred. V tretjem pa delavci odločujemo, na katero stran se mi podamo, tam bo zmaga. S tovarno nam ne kaže iti, ker kapitalist ne skrbi nič za delavce. Saj ni pri nas vpeljan niti fond za starost in onemoglost, kar smo delavci zahtevali v začetku, ko se je tovarna ustanovila. Vodstvo tovarne je reklo, v dveh letih dobite, a od tega je že minulo petnajst let, pa še ni nič in nič ne kaže, da bode. Za stanovanja tudi nič ne skrbi. Kmetje so pa dosedaj mislili, kaj nas briga delavstvo, ter tudi nič niso za nas storili. S kolodvora v Mojstrano smo delavci brv zgradili, treba je poprave, ker jo je že polovico voda vzela. Občinski odbor je sklenil, da jo bode popravil, pa čaka rešenja, kakor stari očaki pred peklom. Zato delavci upravičeno omahujemo, kateri stranki bi oddali svoje glasove. Glavni vzrok je pa, da se nam tako godi, ker nismo nič organizirani. Sedaj šele čutimo, kako bi bila potrebna med nami stanovska in politična organizacija, ker nam že voda v grlo teče. Težko bode nam oddati glasove, čeprav vemo, da mi odločujemo, v kakih rokah je prihodnost občine. Nismo pa vsega tudi sami krivi, temveč zastareli občinski volivni red. Zaradi naših žalostnih razmer hrepenimo po novem občinskem volivnem redu, kateri je bil že sklenjen v deželnem zboru, ter še ni sankcioniran. Ako bi bil že danes potrjen in veljaven novi volivni red, šli bi z veseljem na volišče, ne zmeneč se za tovarniške niti za druge policaje, kateri bodo ušesa nastavljali, komu bode oddali glas. Naj za enkrat izpadejo volitve kakor hočejo, to povemo vladajoči gospodi, ki je sedaj vladala, samo to dobo nas boste še izrabljali, potem vam odzvoni za vselej. Mi delavci pa ne smemo več samo to misliti, kdaj je treba na ših, ampak delajmo na to, da se v kratkem organiziramo. Potem bode mo mi odločevali pri vsakih volitvah. Zunanje tovarne ne bomo več v nobenem oziru zavisni od naših delodajalcev, ter šli po svoji poti in v svojo korist čvrsto naprej.

Sava. Mnogoteri delavec, ki je pustil pri naši tovarni delo, moral je pustiti tudi glasom pravil bratovske skladnice svoje mesečne doneske iste, ako je imel že čez 100 kron vplačanega. Seveda je bilo to v veliko korist bratovske skladnice. Naenkrat se je pa to obrnilo, in sicer bo vsak delavec, kateri zapusti delo, dobil po preteku enega leta te doneske izplačane. Mislili in ugibali smo, kdo je to povzročil, ter ga blagrovati kot prijatelja delavstva, kajti kdor gre proč, ima rad svoj denar, kaj mu mar potem bratovska skladnica. Pa glej! Naši socialni demokrati so se oglasili, češ, glejte, mi smo vam to naredili. No, prav lepo, vendar enkrat nekaj, smo si mislili. Sedaj smo pa izvedeli, da je rudarsko sodišče razsodilo ob nekej priliki, da delavec, ko zapusti delo, dobi tudi omenjene doneske izplačane. To-

gova železna volja in neustrudljiva delavnost, ki je več vredna, nego tisočaki. Kako je lepo od njega, da ga vse spoštuje kot človeka, ki je, kakor se spodobi; pa kaj bi ti pravil, saj veš sam dovolj o njem, in mislim, da ga do dobra poznaš.

Hudo so zadele dedove besede moža. Čutil je, da oče resnico govori, a ni se hotel udati temu prepričanju. A vendar le ni hotel nadalje ugovarjati očetu, in sicer vsaj iz spoštovanja do njega ne.

Voščil je očetu na kratko lahko noč in je odšel.

Med tem se je bolj in bolj bližal čas odhoda v cerkev. Odvabilo je že drugič, in domači so se jeli odpravljati na pot, ki je bila do cerkve dosti dolga ter vodila z gore, kjer je stala naša vas, v dolino.

Pot sama na sebi ni bila niti poleti dosti vredna, tem manj pa po zimi za časa snega, burje in zametov. Tudi je bilo tik poti nevarnih prepadov.

A predno je Francika odšla v cerkev, skočila je še enkrat v sobo k dedu ter se mu priporočila v molitev. Nato sta odšla z očetom.

(Konec prihodnjič.)

rej ne mi in ne vi niste tega povzročili, ampak sodišče. Da ste pa pograbilo ravno socialni demokrati za to sredstvo za vašo umazano agitacijo, ni nič čudnega, ter le kaže, na kako trhljem temelju sloni vaša namišljena moč. Dokaz, da se morajo laži posluževati, da bi si pridobili kaj veljave na Savi. A laž ima kratke noge, v tem slučaju jih pa sploh ni imela. Sodrugi, nikar vsake reči precej v svojo korist in agitacijo ne izrabljajte; ko se izkaže resnica, ste le vi sami blamirani. Vprašamo vas tudi, ali je res naš tovariš Krivc »Obmann« bratovske skladnice, ker je on pri volitvi največ glasov dobil? Pričakujemo pojasnila, da ne bodete ljudi za nos vodili. Sicer je pa to tudi nevarno, da se zopet ne blamirate.

Okno v svet.

ZGODOVINSKI TRENUTEK.

Ljubljana, pred božičnimi prazniki 1. 1909.

Minula sobota in nedelja ostaneta zapisana z zlatimi črkami v povestnici naše avstrijske domovine, a še z lepšimi, diamantnimi črkami v slovenski povestnici. Mala stvar se je napravila, ena postava se je skovala v državnem zboru, bi rekel eden ali drugi. Res, samo mala postava se je sklenila. A ta postava je velikanskega pomena, ker omogočuje, da bo državni zbor lahko deloval v korist svojih volivcev.

Obstrukcija v državnem zboru je trajala dvanajst let. Tisti nemški poslanci, ki so vedno psovali Slovence, kadar so obstruirali, so sami uvedli v avstrijski državni zbor obstrukcijo, in sicer

1. zato, da vzdrže nemško premoč proti avstrijskim Slovanom, in

2. da preprečijo postavodajalno delo ljudstvu in osobito delavstvu v korist.

Takozvane nemške svobodomiselnostne stranke zastopajo večinoma koristi velikih bogatašev, delavskih izkoriščevalcev. Narodna nasprotstva izrabljajo zato, da kolikor morejo zavirajo take postave, ki bi koristile ljudstvu. Zgled nam je n. pr. socialno zavarovanje. Potrebna, nujna stvar, a ne gre in ne gre naprej, ker zastopniki site gospode mečejo polenčka pod noge.

Davno že je bilo znano, da sedanji pardon, stari zbornični opravilnik, zadržuje delo za ljudstvo v državnem zboru. Pisalo in naglašalo se je po listih, kako potrebno je, da se opravilnik izpremeni. A tisti, ki so naglašali, kakšna coklja rednemu poslovanju je stari poslovnik, niso imeli korajže, da nastopijo za poslovnikovo izpremembo. Socialni demokrati so ji tudi dolgo, dolgo nasprotovali.

Korajžo, da vložijo predlog o poslovnikovi izpremembi, so imeli naši poslanci, »klerikalni« poslanci »Slovenskega kluba«. Načelnik S. L. S. dr. Šusteršič je izbral pravi čas, dr. Krek je vložil nujen predlog, naj se zastareli poslovnik izpremeni. Česar bi ne bil nihče pričakoval, se je zgodilo. Zbornica je sklenila z velikansko večino, da se poslovnik izpremeni tako, da se onemogoči obstrukcija.

Zasluga poslancev »Slovenskega kluba« je, da je sedaj odpravljena tista coklja, ki je v zbornici ovirala vsako redno delo. Ne bomo hvalisali dr. Šusteršiča, ne bomo slavili dr. Kreka, ki sta v tem slučaju storila več kakor svojo dolžnost. Bodočnost pokaže, da zgodovinskemu trenutku poslovnikove izpremembe sledi uspešno delo za ljudske koristi. Krščansko socialno slovensko delavstvo je hvaležno poslancem »Slovenskega kluba« za lepo božično darilce, ki so ga poklonili ljudstvu s svojim modrim, previdnim nastopom ob pravem času za koristi ljudstva.

Moderno izkoriščanje.

V Bruslju je umrl 17. t. m. v visoki starosti belgijski kralj Leopold II. Njegovo vladanje, njegovo razkošno življenje nas ne zanima, kakor tudi ne škandalčki, ki so jih z veliko slastjo ob njegovi smrti objavljali razni listi. Zanima nas rajnik le v toliko, ker so se ob tej priliki oživili spomini, kako si je nabral rajnik svoje ogromno premoženje. Rajni kralj je bil namreč osebno zelo bogat mož. A njegovega premoženja se drži kri, se drži zatiranje, se drži izžemanje revežev. Mož si je pridobil v Afriki velikansko državo; Kongo ji pravijo. Prodal jo je, ko jo je pošteno izmožgal, belgijski državi. Evropci vedno naglašajo, koliko dobre store, kadar spravijo pod svojo oblast kako

pokrajino, v kateri bivajo divjaki. A ravno izmožganje ubogega zamorca po zaupnikih Leopolda II. v Kongo državi kaže, kakšna je moderna kultura. Zamorce so Leopoldovi zaupniki neusmiljeno zatirali, jih izmožgavali. Zamorci so morali dajati kralju slonovo kost in kavčug. Gorje mu, kdor tega storil ni! Roko so mu odsekali, ga neusmiljeno pretepali, zažigali jim hiše in jih grozno mučili vse v znamenju modernega napredka in olike. Eno najžalostnejših poglavij prosvitljenega 19. in 20. stoletja je izkoriščanje zamorcev v Kongo državi. Kako nasprotje! Beriči pobirajo pri zamorcih kavčug in slonovo kost, jih pretepajo, neusmiljeno mučijo, kralj pa kupuje palačo za palačo in se — moderno zabava v Parizu in Italiji, povsod, kjer se zabavajo evropski in ameriški bogati lahkoživci!

V Cvitavi na Šleskem je zdravnik dr. Tauter neko delavko, ki ji je zob izdiral, brez vzroka oklofotal in jo je povrhu še surovo ozmerjal. Na zahtevo krščanske strokovne zveze je prišel v disciplinarno preiskavo in bil za ta čas odpuščen.

V mestu Krakovu na Poljskem se je zidala hiša za delavska stanovanja, in sicer za katoliške delavce. Stanovanj je osem; obstoje iz kuhinje, dveh sob in kleti. Vsako stanovanje stane od 8 do 17 kron na mesec. Takih stanovanj je v Krakovu sedaj že nad 500.

Na Francoskem je izdala vlada tekom petih let za popravo neke stare zofe guvernerja otoka Madagaskar nič manj kot 22.000 frankov. Delavstvo pa stradaj!

Priporočamo našim rodbinam
KOLINSKO CIKORIJO.

Kjer sta v redu tek, prebava,
Sta telo in duša zdrava!
Torej: Da ne boš bolan,
Vživaj pravi „FLORIAN“.

Želodčni liker

je pripravil tek in prebavo marsikomu,
ki je zamán kupoval draga in neprijetna
zdravila!

Ljudska kakovost liter K 2.40.

Kabinetna kakovost " " 4.80.

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Ponaredbe kaznive.

A. ŽIBERT

• LJUBLJANA •

PREŠERNOVA ULICA

PRIPOROČA SVOJO VELIKO
ZALOGO ČEVLJEV
DOMAČEGA IZDELKA.

**Veliki nakup zniža ceno
Veliki promet
omogoči veliki nakup**

Vsled tega gledam edino na veliki promet in prodajam blago po najnižjih cenah. Ne visoke cene, ampak veliki promet je moj dobiček, ker se blago hitreje proda, stranka je zadovoljna ker sveže blago po ceni kupi. Pri nakupu manufakturnega (švaninega) blaga dobi se za moške ali ženske fino ali prosto blagovnilife se poslužiti tvrdke

R. Miklauc

Ljubljana, Stritarjeva (Špitalska) ulica 5, to je glavna trgovina. Podružnice tvrdke so: Pri Škofu, Pogačarjev trg (Sadni trg) v veliki mestni hiši Pri Miklavžu, Medena

ulica

V vseh teh trgovinah se bode te prepričali v veliki zalogi blaga vseh vrst v nizkih cenah in prijazni postrežbi

Pazite natančno na imenovane tvrdke!

Na deželo se pošiljajo vzorci poštine prosto

Velika zaloga! Nizke cene!

Radi velike zaloge znatno znižane cene!!!

Ugodna prilika za nakup: vezenin, pričetih in izvršenih žen. ročnih del, idrijskih čipk, vstavkov, svile, volne, bombaže i. t. d.

Velika izbira drobnega in modnega blaga: rokavic, nogavic, ovratnikov, kravat i. t. d.

Predtisk in vozenje monogramov ter drugih risb. - Primerna darila za godove in druge prilike -

Priporoča se z velespoštovanjem

FR. MERSOL, Ljubljana, Mestni trg 18.

Pozor slov. delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

JANKO ČEŠNIK

(pri češniku)

LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri naj-novejše blago za ženske in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva. Cene najnižje.

Edina in najkrajša črta v Ameriko!

Samo 6 dni!

Samo 6 dni!

HAVRE NEW-YORK

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Šifkarte) za francosko linjo čez Havre, ter liste za povratek iz Amerike v domovino in brezplačna pojasnila, daje samo

ED. ŠMARDA

oblastveno potrjena potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v novi hiši »KMETSKÉ POSOJILNICE« nasproti gostilne pri »FIGOVCU«.

Gričar & Mejač

:: Ljubljana ::

Prešernova ulica št. 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblik za gospode, dečke in otroke

:: novosti ::

v konfekciji za dame

Lekarna „PRI KRONI“ M. Ph. BOHINCA

v Ljubljani, na vogalu Bleiweisove in Rimske ceste

priporoča sledeča zdravila:

Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 vin., 6 steklenic 1 krono.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepilno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 vin., 6 steklenic 2 kroni.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 vin., 6 steklenic 2 kroni 50 vin.
Kapljice proti zobobolu, steklenica 20 vin.
Mazilo zoper pege, lonček 1 K.
Obliž za kurja ocesa, bradavice in trdo kožo, mala škatljica 50 vin., večja 1 K 20 vin.
Odvajalne kroglice, škatljica 80 vin.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potenju nog, škatljica 50 vin., 6 škatljic 2 kroni 50 vin.
Protinski cvet, proti trganju po udih, steklenica 1 krono.
Ribje olje, steklenica 1 krono.
Salicilni kolodij za odstranitev kurjih oces, bradavic in trde kože, steklenica 70 vin.
Tinktura za želodec, odvajalno, krepilno in slast pospešujoče sredstvo, steklenica 20 vin., 6 steklenic 1 krono.
Tinktura za lase, steklenica 1 K.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju stekl. 1 K.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 80 vin., in 4 krono 80 vin.
Železnate kroglice, proti bledeci (Bleichsucht) mala škatljica 70 vin., velika 1 krono 80 vin.

Matej Orehek :: Ljubljana

prodajalna v lastni hiši Kolodvorska ulica 26

Največja izbira raznovrstnega blaga kot: izgotovljenih oblik domačega izdelka, velika izbira klobukov in čepic, vseh velikosti obuvala, perila, ovratnic, kovečkov za izseljence, srebrnih ur in veržic in vseh galanterijskih predmetov priporočam

50% prihranite

stroškov v gospodinjstvu na mleku, sladkorju in kavi; **kri, moč, zdravje** dosežete in ohranite, ako pijete

SLADIN

Kdor se hoče o tem prepričati, dobi vsak knjižico brezplačno

v lekarni Trnkóczy zraven rotovža v Ljubljani ali po pošti, vsak, kdor po njo piše.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet v l. 1908 čez 72 milijonov K.

Lastna glavica kron 420.537-92

Stanje vlog čez 20 milijonov K.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta 8, pritličje v lastni hiši nasproti hotela 'Union' za franč. cerkvijo

prejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure 4 1/2 0 brez kaknega odbitka, tako da prejme vložnik zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po 4 1/2 0 od vsakih 100 kron čistih 4.50 na leto.

Hsanilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolaganje.

Dr. Ivan Šusteršič, predsed. Josip Šiška, stolni kanonik, podpred. Odborniki: Anton Belec, posest., podj. in trg. v St. Vidu n. L. Fran Povše, vodja, graščak, drž. in dež. posl. Anton Kobi, posest. in trg. Breg p. B. Karol Kauschegg, veleposest. v Ljubljani. Matija Kojar, stolni dekan v Ljubljani. Ivan Kregar, svetnik trg. in obrt. zbor. in hišni posest. v Ljubljani. Fran Leskovic, hišni posest. in blag. »Ljudske posojil.«, Ivan Pollak ml., tov., Karol Pollak, tov. in posestnik v Ljubljani. Gregor Šlibar, župnik na Rudniku.

Uzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg št. 19 reg. zadruga z om. por. Kongresni trg št. 19 sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure po 4 3/4 0, to je: daje za 200 kron 9 kron 30 vinarjev na leto.

Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo.

Rentni davek plača hranilnica sama. Najsigurnejša prilika za štedenje.

Kanonik A. Kalan l. r., Kanonik A. Sušnik l. r., predsednik, podpredsednik.

Ivan Jax in sin v Ljubljani Dunajska cesta št. 17

priporočata svojo bogato zalogo ::

vozniških koles

Šivalni stroji za rodbino in obrt

